

A-00473: Peder Olsen Megrund – erindringer del 5

Erindringer fra mitt skoleliv på Lillehammer bør ikke savne omtalen av en del familier udenom den kreds hvor jeg var middagsgjest, hvem jeg skylder tak for megen venlighet. Først nevner jeg Kjøbmand H. Wold, hvor jeg hadde logis i flere aar. Vi var i regelen to logerende skolegutter om et felles værelse. Kompagnonerne skiftede, men jeg blev. De nøiede sig med et kortere opphold ved skolen, jeg skulle derimod gjennomgaa den hele anstalt. Av logiskammerater mindes jeg Hans Vien fra Helgeøen, Harald Skappel fra Ringsaker og Eilif Quale fra Lom. Den første overtok senere gaarden efter sin mor, som var enke. Skappel blev ansatt ved telegrafene, og Quale blev visstnok lensmand, om jeg ikke tager feil. Vi var alle venner og vel forligte under samværet ved skolen. Senere har jeg ikke gjenseet nogen av dem, naar jeg undtager, at jeg tror engang i 80 aarene at passeret Haralf Skappel paa gaden i Kristiansund.

Det var begyndt at gaa tilagters med Wolds kjøbmandskap, da jeg fikk logis i hans hus, og det varede ikke længe, før han måtte oppgive sit bo. Men madamen (frue var ikke saa almindelig i brug dengang som nu) var en ualmindelig dygtig og strævsom kone, som ved sin forretning med tyndtøl og ludefisk skaffede underhold til sig selv, sin mand og sine to smaapiger i flere aar. Manden var paa sitt vis venlig, men hadde ikke egentlig noget sympathisk ved sig. Dette i forbindelse med svaghed for ”det stærke” var kanskje en væsentlig årsak til, at kjøbmandsskabet ikke vilde gaa. Men konen var mer end almindelig tiltalende, munter og velvillig mod alle, ikke mindst imod sine logerende. Jeg mindes saa mangen søndag, da hun vilde, at jeg skulde være min værtsfolks

middagsgjæst istedetfor at gaa til Torkildsens efter min ugentlige rute.

Hun hadde en ulamindelig fyldig og velklingende stemme og sang gjerne til løftelse baade for eget og andres humør. Det var visstnok ingen skoleret sang. Baade mand og kone var børn av bondefolk fra Nes paa Hedemarken uden anden fordømmelse end datidens almueskolens, hvortil kanskje maa føies, at manden i sin ungdom hadde gjort tjeneste som butiksvend. Men vi unge hørte gjerne, naar madame Wold stemte til sang.

Det var ganske rørende, da jeg, efter i 42 aar ikke at have seet eller hørt noget til familien, under et opphold i hovedstaden og med veiledning av adressekalenderne støder paa et par navne, som passede akkurat på ”smaapigerne”. De var sammenknyttede i kalenderen som eiere og udgivere av ”Husmoderen”. Dette lod mig formode at ”frøknerne B. & J. Wold var nær forbundne med andre baand end den felles forretning. Saa kastede jeg garnet ud for at prøve, om jeg kunde indfange nogen opplysninger,): jeg skrev et kort, hvori jeg opplyste om mit bekjendtskab i langt hensvundne dage til nevnte søster av det navn som jeg nu hadde gjenfundet hos ”Husmoderens” udgivere. Skulde jeg nu være saa heldig hos disse at paatræffe ikke bare ligelydende navne, men personerne selv, saa vilde jeg anse mig selv for heldig og turde ogsaa gjøre regning paa forstaelse hos adressaterne.

Skulde det derimod vise sig, at jeg var en fuldstændig fremmed for disse, måtte jeg bede om at min henvendelse blev undskyldt, mit kort blev kastet i ovnen og agtet som uskrevet.

Men mit fiskeri lykkedes altsaa, og ved mit næste nærvær i hovedstaden hilste på damerne i deres koselige hjem, hvor da en hel mængde felles opplevelser fra hine gamle dage blev oppfrisket og næsten gjennomlevet paany, saa vi næsten følte os unge igjen som den gang.

En anden familie, som har skjænket mig mange, lyse minder fra min skoletid, er Fliflet paa Lunde. Familiefaderen, Gudbrand Fliflet, var lensmand i Faaberg, og denne bestilling hadde visstnok tilhørt slægten i mer end én generation tidligere, ligesom sønnen Thorvald, nu for flere aar tilbake har taget avsked fra lensmandsbestillingen. Om den nuværende indehaver er en søn av

Thorvald Fliflet, tør jeg ikke avgjøre. Lensmandsfamilien bestod i min skoletid av mand og hustru samt 7 børn, fra den ældste søn Nils - senere sorenskriver, litt ældre end jeg, og nedover med vanligt mellomrom.

Huset utmærkede sig ved gjestfrihed og hver især av familien ved elskværdighed; naar jeg dertil føier, at ikke bare de unge, men lige saa meget de gamle var glade i at modtage ungdom som eftermiddagsgjæster om søndagene, forstaaes det let at Lunde - der laa en fjerdingsvei nordenfor byen - blev et stærkt benyttet samlingssted for mange av byungdommen.

Hvorledes det gik til at jeg fra først av ble ført ind i familien erindrer jeg ikke mer, men at jeg - efterat dette var skeet - var en hyppig gjæst på Lunde, det ved jeg, ligesom at jeg ved vore sammenkomster der paa tidens enkle maade har mangel gang nydt en rigere ungdomsfornøielse end på noget andet fremmed sted. Av bekjendtskaber, som jeg stiftede ved disse anledninger, har enkelte holdt sig saa levende, at de har avfødt brevveksling til seneste tid med kortere og længere mellomrum.

Ved ”sommereksamen” 1862 var da endelige tiden kommen da jeg og mine samtidige ”latinere” skulde avslutte vor skolegang ved Lillehammer lærde skole. Da jeg 6 ½ aar tidligere - i februar 1856 blev sat ind paa skolen, rørte der sig visstnok forunderlig fantastiske forestillinger hos mig om den forvandling som

maatte være foregaaet med mig, naar jeg engang endelig havde gjennomgaaet den lærde anstalt. Nu ved avgangen fra skolen havde naturligvis hine vilde fantasier veget pladsen for et mere virkelighedstro syn paa tingen. Hos mig ialfald havde hint uvidenhedens fata morgana - stort seet forvandlet sig til en fornemmelse av eksamensfeber ved tanken paa den forestaaende eksamen artium, som dengang og længe efter min tid maatte tages ved universitetet. Mellemtiden mellem avgangseksamen fra skolen og artium kunde vel være omkring 4 uger; men det var ingen ferie. Det gjaldt nok ikke bare mig dette med eksamensfeberen. Alle som skulde op til studenteksamen, følte sig nok som lidelsesfeller, og det var vel netop dette, som førte til, at hele flokken - ca. 110-120 - efter initiativ av en eller flere artianere fra Kristiania blev sammenkaldt til kammeratsligt møde, hvor man skulde lære hverandre at kjende, saa vidt dette kunde lade sig gjøre i en kortvarig kveldsstund, der endte med at man tømte en punschebolle.

Mødet var naturligvis præget av megen ungdommelighed, som tilfældet er med alt, hvad der startes av ungdom. Men det var alligevel indledningen til et kameratskab, som holdt sig fremigjennem aarene til den seneste alderdom, og mer end engang har vist sig at eie en egenartet foryngende evne, der indtager en særlig høi plads i kameratskabernes rangforordning. Dette staaer utvilsom i nær forbindelse med den ganske eiendommelig betagende lykkefølelse, som - ialfald efter min erfaring - følger med bevidstheden om at være bleven akademisk borger. Det øieblik da den brugelige studentehue sattes paa hovedet ikke bare for at prøve om den passede, men for at forkynde for al verden: Jeg er student, indebar for mig en oplevelse, som jeg ikke havde kjendt maken til. Jeg følte lige som opløftet i et høiere plan, hvor vilkaarene for at være menneske var tilstede i en grad som aldrig før. Og det saakaldte russeaar): tiden mellem artium og anden eksamen var nu ogsaa almindelig betragtet som den selvskevne tid at nyde den rene studenterglæde. Og hva mig angaar, var der av mine formyndere sørget for, at jeg kunde nyde russeåret uden sorg for næring, idet der av underholdsbidraget fra fødebygden var sparet sammen saa meget, at jeg ikke straks skulde behøve at søge erhverv for at leve.

Jeg nævnte ”mine formyndere” og tænker herved selvfølgelig paa alle dem, som paa en eller anden maade tog sig mig og mine anliggender i stort eller smaat. Disse var mange og altfor mange til, at de skulde finde omtale her. Men en av dem maa nævnes, nemlig saakaldt timelærer ved Lillehammer skole senere adjunkt ved Trondhjems latinskole Herman Meinich. Han tog sig av mig med sand faderlighed. Da det mod slutningen av min skoletid var gaaet saa tilbage med

kjøbmand Wolds økonomi, at de maatte sælge sit hus og leie sig bolig, kunde de ikke længer have logerende. Jeg fik da logis med frokost og aften hos Meinich sammen med eleverne Mauritz Mustad og Peter Braastad, begge fra Vardal. Og da jeg skulde drage til hovedstaden og i den anledning trængte lidt reiserekvisiter til at forvare mine faa eiendele i, forærede han mig to koffertter, en større av træ og skindbetrukket og en mindre til brug ved kortere reiser. Men ikke bare det. For at forebygge den fare som truer unge mennesker, der plutselig kommer op i storbyens hvirvel uden støtte av hjem eller nærpaarørende, førte han mig ind i huset hos sine to brødre, brugseier senere hypothekbankdirektør Jens Meinich paa Bjølsen og dampskibsekspeditør Jens Meinich, bosat i byen, begge elskværdige mænd med fint aristokratisk præg over familielivet. Det var avtalt regel, at jeg skulde være søndagsgjæst skiftevis hos den ene eller den anden av brødrene, hvilken regel ogsaa blev fulgt hele russeaaret igjennem, og det kan ikke beregnes, hvor meget jeg har at takke disse ædle familier for. Ogsaa her medførte bekjendtskabet en personlig forstaaelse, der paa enkelte punkter har givet sig udslag i venskabelig korrespondanse ud igjennem aarene. I det hele maa jeg tilstaa, at jeg har havt et rigt udbytte av mit bekjendtskab med familien Meinich. Foruden de allerede nævnte brødre (eller rettere halvbrødre, idet Jens tilhørte et yngre kuld) har jeg ogsaa truffet amtmænd Hans Meinich – den ældste av alle brødrene – og Johan Meinich, senere telegrafinspektør, samt Ole Meinich, der den gang havde en ansættelse i Horten. Den sidste har jeg bare hilst paa en eneste gang hos dampskibsekspeditøren. Johan derimod traf jeg oftere, dels hos Jens og dels hos Jørgen paa Bjølsen. Han var en mer end almindelig taus mand, som næsten ikke sagde et ord i de selskabelige sammenkomster hvor jeg sammen med ham. Men paa tomandshaand var meget anderledes, om ikke just pratsom saa dog ganske meddelsom. Denne erfaring kom jeg til at gjøre paa den maade, at han, hver gang han til sin ungarshusholdning havde anskaffet en hummer, inviterede mig til at deltage i fortæringen. Ved disse anledninger bestod bordsætningen kun av os to, og han var altid en meget elskværdig vært. Hvorfor han havde lagt saadan særlig elsk paa mig, ved jeg slet ikke.

Der var ved alle de Meinich'er jeg har lært at kjende, noget fint aristokratisk, som altid virkende paa omgivelserne. Næst efter timelæreren, Herman, var den senere amtmænd den første av familien, jeg havde anledning til at se. Det var ved et amtsformandskabsmøde paa Lillehammer sommeren 1856 eller 1857. Hans Meinich var den gang foged i Land. For os skolegutter og særlig for en saa landsens som mig var det naturligvis en stor tilfredsstillelse at benytte de "aabne døre" til leilighedsvis at se og høre paa de udvalgte mænd, som udgjorde den høie raadsforsamling, og jeg glemmer aldrig at Meinich paa mig gjorde indtryk av at være den fineste mand i den nok saa talrige forsamling, amtmænd Collett deri indbefattet. Men det var nu særlig paa Bjølsen, at jeg fik nyde av det Meinichske særpreg. Vistnok var husfaderen mangeaarig enkemand, da jeg i 1862 som nybagt student blev ført ind der- Men der var to døtre, den gang endnu ukonfirmerte, i alderen 14 og 12 aar, og som husmor fungerede den avdøde frues søster, frøken Gulbrandsen, datter av Hans Gulbrandsen, en av hovedstadens dengang meget faa millionærer. Bjølsenfamiliens elskværdige, gjæstfrie og noble væsen i det hele, men kanske særlig husets unge døtre trak ungdom til huse, som der tilbragte mangan uforglemmelig søndagseftermiddag. Og jeg var kanske en av dem, som i det aar jeg var en hyppig gjæst paa Bjølsen, indsamlede det største antal lyse minder, som det senere har være mig en glæde at gjennemgaa paa nyt. Paa Bjølsen fik jeg da ogsaa gjøre bekjendtskab med gamle grosserer og flere av hans sønner. Gamlingen havde jo endnu paa sin gamle alder mange mærker av sin ringe oprindelse. Han var søn av almindelige gaardmandsfolk og var begyndt sin karriere som skræppekræmmer uden nogen anden skoledannelse end den datidens almueskole kunde magte. Han havde formentlig været et geni i sit fag, eftersom han drev det til at bli millionær, hvilket i

den tid betød noget mere end nu, da man jo dengang regnede i speciedaler. Han har kanskje selv angivet en side av sit erhvervs princip i det svar, som han siges at have givet stiftsprovst P. A. Jensen som en aften blandt mange andre var hans gjæst. Stiftsprovsten havde netop stoppet sin pibe og holdt paa at tænde den med 3 eller 4 samtidig avrevne fyrstikker. Værten stod i nærheden og stiftsprovsten greb ordet: "Sig mig, Gulbrandsen, hvorav kommer det at du blev saa rig, mens jeg er saa fattig?" Svar: "Det kommer av at mens du bruger 4 fyrstikker, lod jeg mig nøie med 1." At grosserereren var forsigtig med udtællinger, fik ogsaa jeg leilighed til at erfare. Det hændte et par gange, at jeg traf ham paa Bjølsen, og da han var meget glad i at spille Whist, maatte der hver gang arrangeres et parti, og da der var mangel paa en "fjerdemand", maatte man tilkalde mig, som var en ulysten og daarlig spiller. Nu ja, spillet kom i gang, men gamlingen bestemte udtrykkelig, at det ikke maatte dreie sig om det mindste spor av gevinst, skjønt det ellers var almindelig at sætte $\frac{1}{4}$ skilling pr. rubber for at kvikke paa spillernes interesser. Hans sønner var Petter, Carl, Georg og Hagbarth. Petter og Georg saa jeg oftere paa Bjølsen, de to andre sjelden. Georg var gift med en tysk dame, en frøken Lüttensee. En broder av hende, som endnu i mit russeaar var nok saa nykommen til Kristiania, og som derfor endnu kun raadede over et nok saa gebrokkent norsk, kom ikke saa ganske sjelden til Bjølsen sammen med søsteren og svogeren. Han var elskværdig, livlig og snaksom tiltrods for at sproget ret som det var beredte ham vanskeligheder. Specielt erindrer jeg en aften, da han ved kjøre rask og frimodig ind paa feilagtig sprogspro var vakte hele selskabets stormende latter. Han var musikalsk og havde i aftenens løb underholdt selskabet med nogen numer paa pianoet. Lidt senere sad husets ældste datter ved instrumentet og spillede forskjellige smaastykker, og unge Lüttensee stod ganske nær som stærkt interesseret tilhører. Ved slutningen av denne del av underholdningen vilde Lüttensee benytte den paafølgende taushed til en ytring om et av de netop spillede stykker. Han vilde bare sige, at det var et lidet, men smukt stykke, men ordene faldt saaledes: "De er liden, men smuk". Det var selvfølgelig Lüttensees mening at gjøre en passende bemærkning om musikstykkerne, som netop var fremført, men i alle de andres norske ører lød naturligvis ordene, som om de kun kunde være myntet paa eksekutricen, og da ordene i den stilhed, som pianospillet havde fremkaldt, var det eneste, der avbrød stilheden, samlede de ogsaa alles opmærksomhed og udløste øieblikkelig en homerisk latter.

Mine besøg paa Bjølsen blev mange i løbet av min studenttid i Kristiania, som varede indtil 1867, da jeg tog embedseksamen. Det var hva jeg kan kalde dem Meinichske elskværdige imødekommenhed, som trak.

Der var noget eiendommeligt tiltalende ved huslivet der. Paa samme tid som der lyste fin fornemhed ud av alt og alle, saa følte jeg mig altid i høiere grad hjemme der end i nogen anden familie, som jeg gjorde bekjendtskab med under mit ophold i hovedstaden. Mine oplevelser paa Bjølsen, hvormeget de end hører hjemme indenfor ringen av den jævne almindelighed, danner dog nogen av de lyseste punkter i mindekransen fra mit lange levnetsløb. Det Meinichske navn har da ogsaa i flere maader været mig en overmaade værdifuld støtte. Det var saaledes brødrene Jørgen og Jens Meinich som hjalp mig til et nødvendigt laan da jeg i 1868 som udnævnt sogneprest skulde flytte til Finmarken.

I denne forbindelse maa jeg ogsaa nævne en episode, hvori navnet Meinich paa en humoristisk maade greb ind i mine oplevelser. Det var i 1864. Herman Meinich, som endda var timelærer ved Lillehammer latinskole, havde skrevet til mig, at naar sommerferien kom, skulde jeg indrette det slig, at jeg kom til Kronborg i Søndre Land – hans fødested og barndomshjem -, paa en nærmere avtalt tid. Han stedmor levede endnu den dengang som enke paa Kronborg, og Meinich vilde sørge for, at naar jeg kom til stedet, skulde jeg finde gjæstfri mottagelse og tilhold der indtil han selv efter en eller et par dages forløb indtraf fra Lillehammer. Fra Kronborg skulde vi saa i

fællesskab gjøre ferietur opigjennem Valdres. Jeg satte mig da i bevægelse til avtalt tid med randsel paa ryggen som fodturist i retning av Ringerike og Hadeland. En ensom vandrer var jeg helt til mødet med Meinich, ukjent med mennesker og steder. Saa meget mer uforstyrret kunde jeg aabne mit sind for naturindtryk. Jeg mindes levende den stærke følelse av ensomhed, som greb mig, mens jeg fulgte landeveien gjennom et stykke ganske tæt skog uden spor av menneskebolig, og lige saa levende den opløftende fornemmelse, da skogpartiet pludselig var forvandlet til en trang passage mellem lodrette fjeldvægge, hvor jeg efter at have gjort nogen faa skridt frem som ved et trylleslag med engang seer det solbelyste Ringerike udbredt for mig. Forøvrigt var jeg fra første færd understøttet av gjæstfrihedens støttstav. Jeg var saaledes fra Kristiania udrustet med anbefalingsbrev fra professor Halvor Rasch til hans bror, proprietær Rasch paa Hof ved Hønefoss. Hos denne gjæstfrie mand tilbragte jeg den første nat paa denne mærkelige fodtur. Dagen efter blev jeg befordret med hest og kariol til Randsfjordens glasværk, som den gang var avgangssted for dampskibet, der i den tid trafikerede paa Randsfjorden. Og nu var det under mit ophold paa dampskibet, at navnet Meinich begyndte at øve en uventet indflydelse. Ogsaa der var jeg jo en fremmed blant fremmede, jeg kjendte ingen og ingen kjendte mig. Jeg fik bruge tiden til at give agt paa Randsfjordens landskabelige omgivelser og steg derfor op paa salontaget, der var indrettet til udsigtsplads. En tidlang var jeg alene deroppe, men da vi passerede Gran, saaes stedets daværende sogneprest, gamle provst Søren Bruun Bugge, ogsaa kaldet Søren latiner at være kommen ombord. Jeg havde seet ham før – naar og hvor mindes jeg ikke –, saa jeg vidste hvem han var straks jeg saa ham. Ogsaa han steg snart op paa salontaget, og jeg kunde nu paa nært hold lægge mærke til hvorledes længdeudstrækningen var saa stærkt fremtrædende ved denne mand og ved alt, der i øieblikket udgjorde hans udstyr. Hans høide var kanske ikke just noget paafaldende, men hans ansigt var langt og saa alvorligt, at et smil neppe kunde tænkes nogensinde at finde bekvem plads der, dernest var han iført en lerredsfrakk, der rak ham helt ned til anklene og derved fremkaldte udtrykket av en længde som gikk ud over det virkelige maal, og endelig førte han med sig en sølvbeslagen tobakspibe, som han bar i haanden fordi den med sit alenlange, stive rør ikke kunde abnbringes i nogen lomme. I øieblikket gjorde piben derfor ialfald tilsyneladende tjeneste som spaserstok. Paa salontaget var nu vi to eneste levende væsener, men samtidig ogsaa ganske umælende - naturligvis -. Jeg den temmelig ferske student kunde jo ikke finde paa i utrængsmaal at præsentere mig for den strenge lærde, og han paa sin side lod ikke til at anse min eksistens, men vandrede i sine egne tanker frem og tilbake. Omsider dreiede han dog ud av sin vanlige rute og stevnede bent hen til mig. Han hverken hilste eller spurgte hvem jeg var, men kom uden nogen indledning med følgende ytring: ” Jeg ser De er en Meinich, vil De være saa god at hilse Deres mor!” Mit svar maatte naturligvis først oplyse provsten om feiltagelsen med hensyn til mit navn, men dernæst ogsaa om at jeg med glæde skulde frembringe hilsenen, da min reises første maal netop vat Kronborg, fru Meinichs hjem. Der blev ikke vekslet flere ord mellem provsten og mig hverken da eller siden. Han følte [seg] kanske skuffet over sin feiltagelse, eller det kom av, at han av naturen var faamælt; men mig havde han i hvert fald overdraget et hverv, som jeg med fornøielse udførte, lige som jeg neppe undgik at føle mig smigret ved provstens feiltagelse. Den medbragte hilsen fra den ærværdige geistlige var for mig en anbefaling mere, da jeg uden personlig bekjendtskab til stedets indvaanere viste mig paa Kronborg, men dette blev ikke det eneste udbytte, jeg paa denne tur havde av at bli anseet for en Meinich. En eller et par dage efter min ankomst til Kronborg – hvor jeg blev modtaget med den hyggeligste gjæstfrihed -, kom ogsaa Herman Meinich fra Lillehammer hvor skolens ferier netop var begyndt. Min beregning havde været, at naar jeg nu traf sammen med min forhenværende lærer skulde vi i fællesskab fortsætte reisen som fodvandrere opover Land og Valdres. Og reisen blev ganske rigtig fortsat gennem de tragter, men

det blev kjøretur istedetfor fodvandring. Da nemlig Meinich kom efter til Kronborg, var han ikke alene og heller ikke gaaende. Han og apotheker Grundtvig fra Lillehammer havde slaaet følge sammen og taget med sig apothekerens fine trille, som da kom til at gjøre turen op igjennem hele dalen til Vestre Slidre. Paa dette kjøretøi blev da ogsaa jeg passager fra Kronborg av, saa at min planlagte fodvandring forsaavidt blev en kjøretur paa Meinichs bekostning. Da vi kom til Slidre, skulde Meinich slaa sig tilro nogen dage hos sin svoger doktor Printz, der ganske nylig var ansat som distriktets læge der oppe. Ogsaa apothekeren og jeg blev doktorfamiliens gjæster for et par dage, uagtet Printz's var saa nylig tilflyttet at de foreløbig maatte nøie sig med en trang og yderst tarvelig bondestue til bolig, hvor vi gjæster ikke kunde finde nattely under samme tag som familien, men der blev redet os et leie i en hølade.

Min paa forhaand opgjorte rute var, at jeg fra Slidre skulde stige tilfjelds og vandre over til mit barndomshjem i Espedalen. Men førend denne vandring blev iværksat, kom jeg uformodet til at gjøre en liden ekstraudflugt. Apotheker Grundtvig vilde før han tog paa hjemveien benytte leiligheden til at bese "Kvamskleven," et stykke forholdsvis nylig udført veiarbeide som dengang blev omtalt med beundring, fordi et stykke av veien var mineret ind i fjeldvæggen der tillige hvælvede sig som et tag over kjørebanen. Paa dennes anden side var der en lodret styrkning ned i Vangsmjøsen. For at opnaa sin hensigt maatte Grundtvig saaledes fortsætte reisen fra Slidre videre opover dalen til Vang. Men nu havde han ikke lyst til at reise alene, hvorfor han opfordrede mig til at slaa følge med ham den dag som behøvedes til denne avstikker, og jeg blev med. Da vi var kommet til Øilo skyss-station havde vi ikke langt igjen til den omtalte seværdighed, og ønskede derfor her at faa overladt hest og kjøretøi uden skyssgut til næste skifte (Tune), hvorfra vi da efter en passende hviletid skulde vende tilbage til Øilo. Her var imidlertid skyss-skafferen selv fraværende,

saa vi maatte forhandle med konen om sagen, og hun kviede sig stærkt for det ansvar at betro hest og kjøretøi til vild fremmede reisende alene. Det var apothekeren som førte forhandlingerne, men han talte dansk, mens konen naturligvis talte sin dialekt. De kom ikke til nogen forstaaelse, idet konen holdt ved sin vægning og beklagede, at ikke manden var hjemme. Omsider vendte apothekeren sig til mig og sagde; "Aa, kan ikke De tale med hende. Hun forstaaer ikke mig, og jeg forstaaer ikke hende." Saa traadte jeg da med i forhandlingerne, og nu var der visstnok ingen nød med forstaaelsen av hverandres ord og mening, men til at begynde med vilde konens betæneligheder ikke vige, uagtet jeg bl.a. ogsaa opfordret hende til at tage os ordentlig i øiesyn; hun vilde da kanskje komme til den tro, at vi ikke var saa farlige mennesker endda. Efter en del parlamenteren begyndte konen næsten at nidstirre paa mig uden sige et ord, jeg kunde ikke skjønne hvad hun mente. Omsider tog hun ordet og udtalte med overbevisningens hele styrke: "Jeg ser De er en bror av amtmand Meinich i Bergen. Han er snil med hestene. De faar faa det som De ønsker alligevel da. Denne gang rettede jeg ikke feiltagelsen saa hurtig som over for provst Bugge. Jeg lod det udstaa, til vi kom tilbage. Dette skeede av frykt for at konen kanskje kunde tage sin indrømmelse tilbage ifald hun straks blev underrettet om det virkelige forhold. Ventetiden på Øilo ved hin leilighed bragte mig for øvrigt andre oplevelser, som interesserede mig. Jeg befandt mig en stund alene i venteværelset, en stor stue med fire umalte næsten nøgne vægge og uden synderlig andet indbo end et sengested, som kun behøvede en sengestolpe, fordi karmen for øvrigt var fæstet til væggen. Men over dette sengested var anbragt et interessant kunstværk: et malet lommeuhr, der saa du til at henge paa en spiger. Det tog mig ikke lang, nei snarere ingen tid at opdage, at uhret var malet; derimod havde jeg nær sat mig i bevægelse for at jage bort en stor spyflue, der havde slaaet sig ned midt paa uhrglasset. Jeg opdagede dog tidsnok at ogsaa fluen var malet, og lod den iro.

Jeg hoverede lidt i mit stille sind over den ukjendte kunstner, fordi han med sin flue ikke havde narret mig, uaget dette sikkert havde været hensigten. Men det skulde jeg helst ladt være ugjort, thi bare nogen sekunder senere blev taget ved næsen ved en kunstmalers arbeide, der var anbragt paa den modsatte væg. Der var opfæstet med en stift i hvert hjørne nogen toskillingsbilleder, hvoriblandt et der forestillede en række soldater, som præsenterer gevær. Netop paa en av de stifter, der tilhørte dette billede, hængte – saa vidt jeg kunde se – en oprindelig firkantet, nu skiddet og krøllet og til dels fillet lap papir efter det ene hjørne. Den var bemalet med et meget klodset billede av en smaagut med skinnende rød toplue. Jeg antog straks, at ogsaa kunstneren maatte have været en smaagut, der ikke har kunnet holde sit umodne kunstværk tilbage, men ført det paa udstilling. Men her var nu billedet – saa det ud til – blit vanrøgtet. Jeg vilde ialfald gjøre min nærværelse tjenstagtig ved at hjælpe billedet til at hænge efter to i stedetfor et hjørne. Men da jeg kom nær opdagede jeg at der ikke fandtes nogen papirlap, men en farende kunstners skuffende efterligning. Denne gang blev jeg altsaa luret, men oplevelsen var saa interessant, at jeg ikke tog mig nederlaget nær.

Ved disse spredte træk angaaende mine forskjellige berøringer med navnet Meinich eller kanske rettere: angaaende de mangeartede fordele, jeg har indhøstet av den familie, er jeg kommet saa langt frem i tiden, at jeg nu vende tilbage for at meddele lidt mer fra mit russeår (): aaret nærmest efter artium).

Russeåret er jo – visstnok fra gammel tid – betragtet som det akademiske borgerskabs hvedebrødsdage, da standens rettigheder bare nydes uden at give sig synderlig tilkjende som trykkende forpligtelser. Ved det formynderskab (hvor mange individer korporationen omfattede ved jeg ikke), som havde baaret omsorgen for mit udkomme ved skolen, var der tillige sørget for midler til mit livsophold i hovedstaden det første aar efter artium, indtil jeg havde absolvert den saakaldte andeneksamen, som efter dagjældende regler krævedes, før studenten kunde paabegynde sit brødstudium. Og for mig ialfald var dette aar en solskindstid –, hvilket forresten kan siges om hele mit lange levnetsløb, naar alt betænkes vel. Man kunde velge mellem forskjellige faggrupper til andeneksamen. Og jeg som skulde studere theologi, valgte den klassisk-sproglige gruppe, som ogsaa omfattede latin og græsk. Disse fag havde jeg ogsaa i skolen næret særlig interesse for, hvorfor enkelte av mine lærere havde raadet mig til at vælge filologi som embedsstudium. Men da jeg engang tilfældigvis fik høre far ytre, at hans tanke med min anbringelse paa den lærde skole hele tiden havde været, at jeg skulde blive prest, saa var dermed valget avgjort. Det var en før ukjendt, overmaade velgjørende forskjel at gaa paa forelæsninger uden den evindelige leksehøring, som nødvendigvis er eiendommelig for skolelivet. Man følte sig uvilkaarlig mer voksen, mer betroet og sysselen med at drikke av videnskabens bæger gav nu smag av fin vin, mens den paa skolen ofte kunde virke som ildsmagende medicin.

Til russearets behagelige oplevelser hørte ogsaa min deltagelse i studenternes sangforening. Denne maatte jo ifølge sagens natur rekruteres fra hvert nyt studentkuld. Den daværende instruktør, Joh. D. Behrens – mandssangens stifter i Norge var endnu i sin fulde vigør og bestandig ivrig for at drage ind foreningen ethvert emne som paa nogen maade kunde bruges. I mine senere aar har jeg hørt en og anden akademisk borger klage over den uskaansomme behandling, han kunde lade overgaa en eller anden av sine elever, men jeg har ingen erfaringer gjort i den retning. Han var streng til at rette paa mangler, som han naturligvis [fandt?] en mængde av hos hvert nyt kuld, og han var – i fagets interesse – sen til at indrømme, at præstationen var bra, men mig forkom sangøvelserne under hans ledelse altid interessante. Ved optagelsesprøven – om jeg maa kalde det saa – maatte jeg naturligvis aller først synge en skala under ledelse av hans fysharmonika, derefter spurgte han, hvem der havde været min sanglærer i

skolen. Da jeg herpaa svarede, at det var Herman Meinich, kom der et ”aa!” fra hans mund, der efter min opfatning kun kunde tydes som udtryk for tilfredshed. Al videre prøve blev i havet(?) indstillet, mens det kort og godt blev mig betydet, at jeg skulde tilhøre tenoren. Der var nemlig i almindelighed knap tilgang paa tenorstemmer, og instruktørem følte vel dette som en opfordring til at overføre til denne stemme enhver nykommer, der paa nogen maade kunde bruges. Jeg for min del blev paa engang overrasket og glad, overrasket fordi jeg paa skolen altid var anbragt paa en av mellemstemmerne og antog, at dette var begrundet i min stemmes ubrugelighed som tenor, og glad blev jeg naturligvis fordi jeg altid havde ønsket at synge melodistemmen.

Deltagelsen i studenternes sangforening var mig en sand fornøielse og gav mer en en gang leilighed til at nyde godt av konserter, hvortil jeg i min fattigdom ikke kunde ellers faaet adgang til. Studentersangforeningen blev nemlig ikke saa sjelden opfordret til at assistere, naar notable kunstnere som f. eks. Ole Bull gav konsert.

Den længste del av mit russeaar fik jeg logis hos baker Johnsen paa Hægdehaugen. Der delte Iver Valle og jeg et kvistværelse med alkove og havde det meget koselig sammen. Huset laa jo høit hævet over den kvalme by, som den gang endnu havde et langt lærret at blege, for den kunde række at bebygge Hægdehaugen bymessig. Strøget var endnu for det meste bebygget med uregelmessig opførte smaa og større villaer og havde et landlig præg uden egentlige gader. Bebyggelsen rettede sig efter de allerede forhaandenværende landeveie. Johnsens hus laa ved den meget befærdede Bogstadvei.

Foruden Valle og mig havde bageren nok – hvis jeg ikke husker meget feil – endnu mindst en akademisk borger i logis, nemlig Christian Gløersen. Ogsaa han var elev fra Lillehammer skole, men student fra 1858 og læste nu til theologisk embedseksamen, ”paa bare sprengen.” Han havde for livsopholdets skyld maattet umiddelbart efter artium tage en huslærerpost hos sogneprest van Keroel i Skodje. Foruden eksamens anciennitet havde han nu ogsaa levealderens ditto i forhold til Valle og mig. Dertil kom, at han visstnok betragtede sig som en skjønaand og nær alle levende filosofiske interesser. Han syslede paa denne tid i sine fristunder med at gjøre bekjendskab med Søren Kierkegaard og følte sig kanske ogsaa til dels i aandeligt slægtskab med ham. Alt dette til sammen gjorde at naar han indbød os til en aftenpibe i sit værelse (som laa i første etage), eller vi paa lignende maade var samlet et andet sted, vilde han gjerne være den ledende aand i samtalen. Han raadete forrestem over andre midler end konversationen til at samle opmærksomheden om sig, han var musikalsk, havde en sangstemme og spillede Guitar. Og denne underholdning ydede han gjerne. Men vi ringe syntes rigtignok, at han ofte tillod sig at tale som ufeilbar overskønner ogsaa paa omraader, hvor en større beskjedenhed fra hans side havde været meget klædeligere. Men han var en hyggelig kamerat. I 1876 traf jeg ham igjen som bestyrer av pigeskolen i Tromsø. Han havde nu opnaaet navn som forfatter, men var fremdeles den samme hyggelige Gløersen som i studenterdagene. Men en ting slog mig: han forekom mig ikke at være vokset meget indvortes i de 14 aar, siden sidst vi saaes. De samme ikke videre høit liggende mundheld og vittigheder, som gjorde tjeneste i studenterdagene, syntes endnu fremdeles for ham at have fuld gyldighed som pikant aandrighed.

I. Valle var en meget medgjørlig logiskamerat, ikke netop underholdende, hans ytringer var faa og knuskende tørre, og flittige rugen over de juridiske lærebøger skulle ikke fylde ham med gemyttlighed. Men vanskelig at dele logis med var han paa ingen maade.

At han paa sin side kunde ialfald saa nogenlunde finde sig til rette med mig som logisfelle, tør jeg kanske slutte av det bevis paa fortrolig tillid, som kunde ligge i det delikate hverv, han vilde betro mig, og som jeg foran har omtalt i forbindelse med hans sværmeri for frøken Marit Svee.

Min ven og skoleartiumskamerat Ole Kildal boede nede paa Homansbyen etsteds, og dette medførte for mig mer end en fornøielig selskabelig sammenkomst. Det hændte nemlig ikke

sjelden, at Ole fra sit gode hjem blev betænkt med delikate bidrag til sin husholdning saasom stekte ryper o. l. Og hver gang en slik lykkedag var oprunden, kunde jeg være viss paa at bli indbudet til aftensselskab hos ham sammen med en 2-3 andre. Ved slige leiligheter blev der ogsaa serveret drikkevarer. Men jeg tror ikke dette tyngede synderlig paa hans budget. Konjakken blev visst ydet av hans Onkel P. W. W. Kildal. Det betød paa engang baade gratis og prima vare. Russearet faldt i min studentertid væsentlig sammen med forberedelsen til saakaldte eksamen filosofikum eller andeneksamen. Denne forberedelse var efter planen delt paa 3 halvaar eller semestre, men de fleste absolverte eksamen i alle hidhørende fag i løbet av et aar, uden at det krævede særlig anstrengelse. Og jeg, hvis alders aar var langt skredne, maatte baade av den grund og økonomiske grunde her anvende bare den kortest mulige tid, og jeg gjorde det. Dette nødvendiggjorde, at jeg i delfag (astronomi, fysikk og filosofi) maatte forberede mig bare ved hjelp av lærebøger uden støtte av forelæsninger. Men det klarte sig. En tid saa det endog ud til at jeg skulde opnaa karakteren Laudabilis præ ceteris. Men i fysikk, hvor jeg ansaa mig bedst forberedt, fik jeg ikke bedre end 3. Da hjalp det ikke, at de enkelte karaktereres sum ikke oversteg præceteris summen. Det blev altsaa laud uden præ.

Russearet er jo i regelen et jubelaar i den akademiske borgers liv, og det var saa for mig. Men ogsaa det kommer for at gaa til ende. Det maa tages fat paa brødstudiet, og for mit vedkommende maatte der træffes arrangement til livsophold under studietiden. Dette er ofte et meget vanskelig spøragsmaal for den, der som jeg er ganske ubemidlet. Men ogsaa for dette avsnit av mit liv blev jeg taget under armene paa en maade, som gjorde mig kummerfri. Netop paa den tid, da jeg var færdig med andeneksamen, skulde mølleieier Iver Olsen, som eiede Sandaker mølle og boede paa sin eiendom Sandakerbækken have huslærer. Stedet var en ganske liden jordeiendom, som formentlig havde tilhørt Aker herred, den gang Olsen kjøbte det. I min studietid hørte det ind under Kristiania bykommune og sognede til Gamle Akers kirke. Det kan høres underlig, at en byens borger skulde behøve huslærer og det tilmed i landets hovedstad, som fremfor alle andre byer maatte være vel forsynet med undervisnings anstalter av alle slag. Men sagen var, at blandt hans ganske talrige (9) barneflokk var der ogsaa en aandsvag søn, som ikke kunde undervises paa en almindelig folkeskole. Hans boglige kundskaber naaede aldrig saa langt, at han kunde renlæse. Han kjendte bogstaverne og kunde stave en liden smule. Det var det hele paa den konto. Derimod kunde han lære udenad, naar en læste op for ham katekismens stykker og lod ham sige ordene efter mange gange nok. Og havde han paa denne maade først lært et stykke, kunde han huske det godt, ligesom han ogsaa forstod indholdet som et begyndende barn forstaar.

For at hjelpe denne søn frem til konfirmationen, om det var mulig, dertil søgte Olsen en huslærer. Vel var lønnen ikke hva man kunde kalde stor: varmt værelse og kost; men saa krævede arbeidet heller ikke lang tid: 2 timer daglig, som skulde anvendes efter lærerens bedste skjøn og evne til at bibringe gutten saa meget kristendomskundskab som det lod sig gjøre.

At denne stilling tilfaldt mig, var ikke resultatet av en haard konkurranse med andre ansøgere. Jeg søgte overhovedet slet ikke. Kanske var der heller ikke averteret. Jeg vidste i hvert fald intet om posten, før Jørgen Meinich paa Bjølsen fortalte mig at jeg kunde faa den hvis jeg vilde.

Formentlig har Olsen i stedet for at avertere valgt den udvei at forhøre sig underhaanden hos denne og hin, deriblandt da ogsaa hos Meinich om de havde nogen at anbefale. Saa er da jeg blit bragt i forslag. At Olsen lagde meget vægt paa Meinichs anbefaling, er jeg visss paa, men – som jeg senere erfarede – havde han ogsaa drøftet spøragsmaalet med sin dusbroder professor Halvor Rasch, og denne havde raadet ham til, før han tog sin beslutning, at undersøge, hvorvidt jeg muligvis var ”en skakkjørt seminarist”; i bekræftende fald vilde professoren bestemt fraaade min ansættelse. Heldigvis kunde Meinich her give fuldt betryggende opplysninger, og saa blev jeg da antagen.

Her blev jeg som huslærer for den omtalte søn fra sommeren 1863 til sommeren 1867. Da blev min elev om vaaren indskreven til konfirmationen hos sogneprest i Gamle Aker, og selv gikk jeg op til embedseksamen; saaledes kom opholdet paa Sandakerbakken til at svare til behovet baade for lærer og elev. For mig selv regner jeg det som en stor vinding, at jeg fik stillingen. Jeg undgik at flytte bort fra universitetsstaden, kunde av den grund nyde godt av en række vigtige forelæsninger og fik med lidt besvær udlaant hjælpemidler fra universitetsbibliotheket. Bare med kost og logis kunde jeg jo ikke hjælpe mig i de 4 aar jeg læste til embedseksamen. Men ogsaa udav denne forlegenhed blev jeg hjulpen. Brødrene Jørgen og Jens Meinich forstrakte mig med et rentefrit laan, imod at jeg som sikkerhed deponerede en livsforsikringspolise paa 500 spd. (2000 kroner).

Mit ophold paa Sandakerbakken bragte mig meget hygge. Værtskabet fra chefen ned til familiens yngste (en datter f. 1857) var meget omgjengelige, ja for det meste meget ælskværdige mennesker. Iver Olsen selv stammede fra smaakaarsfolk i Birid og var vissstnok kommet til hovedstaden i en ung alder. Hva slags erhverv han der fra først av slog ind paa, ved jeg ikke, men han har sikkert vundet tillid som en stø og paaliteleg karakter. Det som havde sat ham i stand til at drive møllebrug var formentlig giftermålet med frøken Biermann (fra den Biermannske skole), som sikkert har bragt med sig mange penge ialfald efter datidens forhold. Nogen synderlig skoledannelse havde vel ingen av ægtefolkene nydt, han allermindst, men han var praktisk forstandig mand og hun en meget skjønnsom og velvillig husmor. Her førtes ikke egentlig noget selskabeligt hus, kun en jevn, koselig gjæstfrihed. Der var to aarlige store festdage: herrens og fruens fødselsdage, henholdsvis 6. juli og 7. marts. Da kom der i regelen ganske mange gratulanter fra Aker. Disse fester forløb alle, ialfald alle de jeg bivaanede efter et program, som var temmelig uforandret fra aar til aar med mad og drikke som det centrale. Dette skal ikke forstaaes som klandrende kritisk. Hvem har vel hidtil formaet at samle til gjæstebud uden den slags opdækning?

Programmet her var: Sammenkomst omkring kl. 5 – 6 ”eftasvøl”): kold anretning med dram kortspil med tobak og toddy til kl. 10 – 11, saa kom hovedmaaltidet med steg og dessert, øl og vin. Klokken blev baade 12 og 1, før de sidste gjæster var reist.

De som ved disse leiligheder var gjæster paa Sandakerbakken, gjorde naturligvis gjengjæld i sin tur, og jeg fik ofte være med, naar mit værtskab lod sig representere. Paa denne maade kom jeg nok saa meget i berøring med det store

Akers ”landadel” og havde hygge derav. Særlig nød jeg selskabslivet naar – ikke saa sjelden – hændte, at der blant gjæsterne mødte op en eller anden musikalsk størrelse som havde sin violin med og gav nogen numere tilbedste. Endnu ser jeg tydelig for mig et par av disse violinister: en ældre gaardbruger Huseby og en kadet, hvis navn jeg har glemt som hver til sin tid underholdt selskabet en stund med sin kunst. Jeg lyttede med glæde paa mit yndlingsinstrument og ønskede mig disse mænds færdighed.